

SADETTİN ÖKTEN
GELENEK SANAT
VE MEDENİYET

ELFİ
KİTAP

GELENEK, SANAT VE MEDENİYET

Sadettin Ökten

SUFİ KİTAP | 94

tasavvuf kültürü | 12

sadettin ökten kitaplığı | 01

editör EMİNE ÖZTÜRK

kapak tasarımı RAVZA KIZILTUĞ

1. baskı Mayıs 2015, İstanbul

8. baskı Ekim 2025, İstanbul

ISBN

ISBN 978-605-5215-82-8

9 786055 215828

SUFİ KİTAP

sufi.com.tr

Bahçelievler Mah.

sufi@sufi.com.tr

Zübeyde Hanım Cad. No: 8

sufikitap

Üsküdar / İstanbul

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Telefon: (0212) 511 24 24

Sertifika No: 45587

BASKI VE CİLT

YAYIN HAKLARI

Çınar Matbaacılık

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak

Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata

Timaş Yayın Grubu bünyesinde

Han No: 34 Kat: 5 Bağcılar / İstanbul

faaliyet gösteren Sufi Kitap'a aittir.

Telefon: (0212) 628 96 00

İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak

Matbaa Sertifika No: 45103

gösterilerek alıntı yapılabilir.

GELENEK, SANAT VE MEDENİYET

Sadettin Ökten

Prof. Dr. SADETTİN ÖKTEN

1942 yılında, İstanbul'da Tarihî Yarımada'da bulunan Bayezid semtinde dünyaya geldi. 1959'da Vefa Lisesi'ni bitirdi. Aile muhitinden, özellikle babasının çevresinden klasik muhite ait ilk izlenimleri ve zevki bu çağlarda edindi.

Liseyi müteakip girdiği İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'nden 1964 yılında mezun oldu. Aynı yıl, bu üniversitenin mimarlık fakültesinde bulunan "Yapı Statığı ve Betonarme" kürsüsünde akademik hayatına başladı. Bu müessesede Batı rasyonalitesi ile tanıştı. O dönemde İstanbul Teknik Üniversitesi Alman ekolünü temsil etmekteydi. Buna paralel olarak yukarıda sözünü ettiğimiz klasik kültürle olan ilişkisi de devam etmekteydi.

Üniversite yıllarında, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Korosu'na korist olarak katıldı, daha sonra musiki çalışmaları İstanbul Belediyesi Konservatuvarı'nda devam etti.

1971 Eylül'ü ile 1973 Eylül'ü arasında iki yıl süre ile Amerika Birleşik Devletleri'nde Lehigh (Lihay) Üniversitesi'nde misafir doktora öğrencisi olarak bulundu. Bu dönemde, çok katlı çelik yapılar konusunda doktora tezinin ön ve temel çalışmalarını gerçekleştirdi.

1974 Mart-1975 Haziran tarihleri arasında, Genelkurmay Bilgi İşlem Dairesi'nde askerlik görevini tamamladı.

Mart 1977'de İstanbul Teknik Üniversitesi'nde doktor unvanı tevcih edildi.

1979-80 akademik yılında, Belçika'da, Liege (Liyej) Üniversitesi'nde, doçentlik tezini hazırladı. Çelik endüstri yapıları konusundaki bu tez ile 1982 yılında doçentliğe yükseltildi. 1985 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden ayrılarak o zamanki adıyla Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden Yapı Mühendisliği Bilim Dalı'na geçti.

1989 yılında, bulunduğu bilim dalında profesörlüğe yükseltildi.

2004 sonbaharında ise kendi isteği ile emekliye ayrıldı.

Mimar Sinan Üniversitesi'ndeki yıllarında yapı mühendisliği ile ilgili çalışmaları dışında bilim tarihi, teknoloji tarihi ve yapı teknolojisi ile de ilgilenmiş ve mühendisliğin sosyal etkileri üzerinde incelemeler yapmıştır. Bu çalışmalardan çıkan sonuçları yüksek lisans ve doktora derslerinde öğrencileri ile paylaşmıştır.

Klasik kültür bağlamında, yine aileden gelen bir etki ile şiir ve musiki ilgilerini birlikte sürdürmüş ve sürdürmektedir.

Mesleki olarak basılmış ve ortak yazarlı bir ders kitabı, basılmamış tek yazarlı iki adet ders kitabı niteliğinde ders notu bulunmaktadır. Farklı kaynaklarda neşredilmiş birçok mesleki tebliği mevcuttur.

Klasik kültüre olan ilgisi neticesinde, emeklilik sonrası özellikle medeniyet sorunsalı üzerinde yoğunlaşan kitapları mevcuttur.

İÇİNDEKİLER

7	Önsöz
9	Âkif'le Tekrar Tanışmak
11	Şair ve Şiir Üzerine
17	Eski Şiirin Sihirli Dünyası ve Zamanımızdaki Akisleri
23	Yahya Kemal'in Şiirindeki Remizlerden Bir Medeniyet Tasavvurunun Unsurlarına
37	Yahya Kemal'de Medeniyet Tasavvuru
55	Yahya Kemal'in Günümüze Ulaşan Sesi
59	Geleneğin Devamı ve Zenginleşmesi
63	Geleneksel Türk El Sanatları Üzerine Bir Deneme
75	Geleneğin Sanatkârı
91	Geleneğin Sanatkârı ve Değişen Zaman Üzerine Notlar
101	Toplum ve Sanat
115	Sanat Üzerine Düşünceler
125	Geleneğin Sanatı
129	Geleneğin Nesi Eksik?
133	Gelenek Gerçekten Tükendi mi?
137	Sanatkâr
143	Zevk-i Selim
147	Formun Ötesinde
153	Ebru ve Zaman
159	Sonsöz

ÖNSÖZ

Bu kitap, geçtiğimiz yirmi yıl içinde yazarın sanat hakkında yazılmış ve muhtelif dergilerde yayımlanmış yazılarından oluşan bir derlemedir. Bu açıdan bakıldığında, farklı makalelerde yer yer tekrarların olması doğal karşılanmalıdır. Ancak bu tekrarların kitabın genel akışını bozmadığı kanaatindeyiz. Makalelerde, özellikle ilk kısımda şiir ve şair üzerinde durulmuş, kitabın ikinci yarısında ise gelenekli sanatlar göz önüne alınarak bazı değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır. Eser, bu çağda yaşayan, kadîm geçmişimizden bir miktar haberi olan ve içinde yaşadığımız bu modernist dönemi algılamaya çalışan bir zihnin fikrî çabalarını aksettiriyor.

Yukarıda sözü edilen dönem, yani 20. yüzyılın son yılları ve 21. yüzyılın ilk on yılı, ülkede modernizmin ağırlığını iyice hissettirdiği bir çağa rastlamaktadır. Bu modernizm klasik Avrupa modernizminden farklı olarak deniz aşırı süpergücün tüketime dönük, indirgenmiş ve yüzeysel modernizmdir. Bu büyük etki, yazarda uzun zamandan beri var olan kimlik sorunsalını iyice uyarmış ve bütün boyutlarıyla hayatının gündemine taşımıştır.

Yazar, “Ben kimim?” sorunsalına, mensup olduğu medeniyet tasavvurunu araştırarak bir cevap bulmaya çalışırken,

sanat alanı da bu tasavvurun önemli bir ögesi olarak kendini iyice belli etmiştir. Dolayısıyla kitapta kadîm hayatımıza ait sanat telakkisi tahlil edilmeye çalışılmış ve o telakkinin toplumumuzun eski medeniyet tasavvuru ile olan ilişkisi bir mertebede tespit edilmiştir.

Ancak bugün şartlar değişmiştir. Toplum, hiç şüphesiz içinde yaşayan bireyler de dahil olmak üzere, yüz yıl öncesinin hatta elli yıl öncesinin toplumsal yapısıyla karşı karşıya değildir. Birey, iç dünyasında o eski medeniyet tasavvuruna ait değerleri halen taşımakla birlikte, yeni bir hayat tarzına da mecbur ve maruzdur. Yazar bu ikilemi varlığında, kuşkusuz öznel planda, bütün ağırlığıyla hissetmektedir. Bu ikilem, bazen inandığını ve sevdiğini yaşayamama bilincine dönüştüğü gibi bazen de inandığını ve sevdiğini yaşayamadığı halde bunun farkında olamamak gibi bir boşluğa sebep olmaktadır.

Bu mütevazı yazılardaki gaye, acaba bu problemi tarif edebilir miyiz, sorusudur. Böyle bir gayret gösterirsek acaba doğru bir soru sorabilir miyiz niyetidir. Bu büyük ve derin problematiğe cevap ya da cevaplar bulmak ise kitlesel bir gayretin ve oldukça uzun bir zaman sürecinin nihayetinde gerçekleşebilir diye düşünmekteyiz. Bilindiği gibi bir meselede başlangıç noktası doğru soru sorabilmekten geçer.

Prof. Dr. Sadettin Ökten

İstanbul, Şubat 2015

ÂKİF'LE TEKRAR TANIŞMAK

Bizim nesil Âkif'i görmedi, lâkin onu görenleri gördü. Biz Âkif'i eserinden değil bizzat yakın çevresinden tanıdık. O yakın çevre ki Âkif ile beraber uzun bir çile devresinin ıstırabından geçmişti. Âkif'le paylaştıkları, kaybolan bir medeniyetin kederi ve bu kayboluşa karşı gösterilen büyük direniş idi. O nesil, elinde kendini ve mensup olduğu kültürü savunacak hiçbir vasıta kalmadığı zamanlarda bile asla ümidini kaybetmedi. İnancının gür ve sarsılmaz sesini insanoğluna verilen en etkileyici vasıta olan şiir ile önce kendi toplumuna, sonra kendisi ile aynı kaderi paylaşan toplumlara intikal ettirdi. Bu ses, Batı uygarlığı karşısında boyun eğmiş gibi görülen Doğu toplumlarının, daha doğrusu İslâm dünyasının, haksızlıklara tahammül edemeyen isyanı idi ve Şark semalarında hâlâ derinden derine akisleri devam etmektedir. Âkif, bu çileli neslin bayrak adamı, imanı ve idealizmi ile öncüsü ve sözcüsüdür. Yakın çevresi de öyle idi. Onlar, o dönemler anlatıldığı zaman aynı coşku ve hassasiyetle, büyük bir vecd içinde hadiseleri nakleder ve milli şuuru bizzat yaşayarak ve yaşatarak genç muhayyilelere nakşederlerdi. Biz zâhir planda elinde hiçbir gücü yokmuş gibi görünen, tek ve inkâr olunmaz varlığı imanı ve gür sesi olan bu insanları dinleyerek milli meseleyi

ve mefkûreyi öğrendik; kitapları sonradan gördük. Bugün hâlâ içimizde bir miktar hassasiyet taşıyorsak bu, onların eseridir. Hepsini rahmetle anıyorum.

Sonra zamanlar geçti, meşguliyetimiz ve imkânlarımız arttı. Artık küçük ve köhne mekânlarda değil çağdaş ve geniş ortamlarda yaşar ve asrın son gelişmelerini kullanır hale gelmiştik. Artık ümitsiz de değildik, ümidimiz bir arzuya dönüşmüştü; “daima daha çok” arzusuna. Ve birden fark ettik ki artan imkânların aksine hassasiyetimiz azalmış, gözü yaşlı ve gönlü gözyaşı ile yıkanmış mütevazı insanlar, yerlerini dilinde parlak sözler, gönlünde gelecek endişesi olan müreffeh insanlara bırakmış.

Bunları, geçen hafta Âkif ile ilgili bir toplantıya hazırlık yaparken karıştırdığım *Safahat*’ın yapraklarına karşı bir bir hatırladım ve o sayfalardan akseden ruha karşı mahcup oldum. Âkif ve neslinin en ümitsiz zamanlarda bile sönmeyen vcdi ve hassasiyeti, o satırlarda dipdiri duruyor ve kendilerini hayata geçirecek yeni kuşakları bekliyor. Asrın sonunda gelişen olaylar göz önüne alındığında, o satırlardaki her hükme iştirak edilmese bile ümit ve imanın hayata aksedişini herhalde oradan öğreneceğiz. Âkif dostlarını, bu zaman kesi-tinde, “Ben nasıl olsa okumuştum” demeden Âkif ile tekrar tanışmaya davet ediyorum. Hele kirliliğin ve ümitsizliğin kesâfet kazandığı şu günlerde.

ŞAIR VE ŞİİR ÜZERİNE

Şair sıradan biri değildir, meselesi olan insandır. Herkesi mesut eden şartlar ve muhit, şaire dar gelir, yetmez. O, sıradan insanların sığıdığı kalıplara sığmaz, bunları zorlar ve aşmaya çalışır. Şairin meselesi kendi varlığı ile başlar. Şair, kendisini ve evreni anlamlandırmak ister, hayatın gayesini sorgular, kader denilen muammayı çözmeye uğraşır, adalet, merhamet, zulüm ve isyan onun ruh dünyasında derin çalkantılar uyandırır. Bu çileli ve uzun serüveninde bir sonuca erişir ya da erişemez ama bu macerasını lisanı kullanarak insanlara aktarır. Dili kullanmada büyük bir yeteneği ve estetik duruşu vardır, dolayısıyla aktarılan haber çok güzel ve çekici bir zarf içinde sunulmuştur. Zarf veya dil ustalığı, bir iletişim ve etki-leme aracıdır ama asıl cevher mazruftadır. Mazruf hafif veya zayıf kalırsa o haber bir manzume olur. Mazruf, ruh ve duygu dünyamızda derin akisler uyandırıyorsa işte o şiirdir. Çünkü derin ve asil bir çileyi yaşamış olan insan yani şair oradadır, mazruf ile özdeşdir. Şair, bizi bilmediğimiz, gezmediğimiz ülkelere götürür, tatmadığımız hazlar ile tanıştırır ve sonra biz, “Bu rüyayı daha önce görmüştük, sanki unutmuşuz, bu hislere aşına idik ama çok eskilerde ve derinlerde kalmış, şair olmasa hatırlayamazdık.” deriz.

Tıpkı hayat gibi... Hayata bir bütün olarak baktığımızda, sadece aklın yaşamak için ne kadar yetersiz kaldığını hemen görürüz. Hayatı anlamlı ve renkli kılan, duygular ve hayallerdir. Akıl, belki uzvî varlığın temadisi için lazımdır. İnsan hayatını uzviyetin sınırları içine hapsedebilir misiniz? Aklın ve bilimin ötesine geçtiğinizde metafizik başlıyor ve anlıyoruz ki metafizik boyutu olmayan şiir olamaz. İnsan varlığı bu boyutu, aklı ile değil duygusallığı ve rûhî derinliği ile algılıyor. Bu zenginliklerinin derinliği ve vüs'atı nispetinde şiiri yaşıyor, şaire yol arkadaşlığı yapıyor. O kutlu ve soylu çileye katılıyor, şiir ve şair onunla yaşıyor.

Geleneksel Türk şiirinin fizik ötesi dünyasının kendi evreninde özel bir adı var, bu dünyaya gayb âlemi deniyor. Geleneksel Türk şairi de gayb âlemine iman etmiş bir kültürün insanı; o değerlerle yoğrulmuş ve biçimlenmiş. Bu âlemin dilini konuşuyor, kendi meselesine bu âlemin içinden bakarak bir aydınlık getirmeye, bir ışık tutmaya çalışıyor. Hatta daha sonra gelen ve üzerlerinde gaybî âlemin tesiri pek olmadığı sanılan şairlerde bile bu renk ve tavır, yüzeyin biraz altında, aklın ve rasyonalitenin kontrolünün hemen dışında kendini belli ediyor. Bazen tek bir kelimede, bazen o kelimenin te-daileri arasında gaybî dünyanın silinmez etkisi görülüyor. Çağdaşlığı, maddeyi ve maddesel hazları yüceltmek olarak algılayan, manevî ve derûnî dünyayı inkâr hatta tahkir eden şair, hiç umulmadık yerde maddî dünyanın çok dışında ve tamamen gayb âlemine ait bir unsuru, belki ifade kudretinden istifade için belki güzelliği ile şiirine ayrı bir revnak vermek kastı ile kullanabiliyor. Çünkü o şair de gayb âlemine iman etmiş ve bu iman ile uzun asırlar payidar olmuş bir cemiye-tin çocuğudur. Kökleri o cemiye-tin beslendiği derinliklerde, zevkleri ve estetik kaygıları o kültürün ince duyularındadır.

Gayb âleminin bu etkinliği, bu gücü nereden geliyor ki kendisini inkâr edenleri dahi kendi dili ve zevki içinde tutabiliyor. İnsan sadece maddî dünya ile iktifa edemez. Zâhiren böyle bir iddiada bulunsa bile iç dünyasında aklı ile açıklayamadığı, duyuları ile algılayamadığı bir âleme karşı merakı, tecessüsü ve hatta büyülenmiş gibi bir temayülü vardır. Şair de böyledir, o zirveleri ele geçirmek isteyen coşkusu ve dili olağanüstü kullanma kabiliyeti ile bilinmez, meçhullerin, açıklanmazların takipçisidir. Aklın dünyası ona yetmez, yeteneğini ve rûhî serencamını bu kısıtlı dünyada ifade edemez. Ona aklın ötesi gerekir. Şair aklın ötesinde, akla esir olmayaarak hatta zaman zaman onu hafife alarak ve böylece kendine çok geniş bir özgürlük alanı açarak yaşar. Bu, hayatı bütün boyutları ile bir bakıma tadını çıkararak yaşamak demektir. Şair, bunu yapabildiği için şairdir ve bununla şairdir.

Geleneksel Türk şiirine geniş ve derin bir umman açan gayb âlemi, şair için bir hazinedir; derinliklerine dalıp binbir kıymeti çıkaracağı bir hazine. Çıkardıklarını, çağının idraki içinde, çağının estetik kaygı ve duruşuna göre sunacağı bir hazine. Lâkin bu sunuşta mutlak güzelliğın de tecelli etmesi gereklidir ancak bu sayede çağını aşan şiir ortaya çıkar. Çağın idraki ve güzellik anlayışı zamanla değişir ama insanın mutlak güzelliğe olan mecburiyeti asla. İnsan, her ne ahval ve şerait içinde olursa olsun, mutlak güzelliğın meftûnu ve meczûbudur.

Buradan nezaket ve zarafet hâsıl olur. Bu haller ise insana dünyada tadamayacağı bir huzûr iklimi bahşeder; fiziksel ortamın asla veremeyeceğı bir huzûr ve itminan. Gayb âleminin aydınlığı ise aşktan gelir. Aşk, bazen aşırı harareti ile ruhu yakar. Bu, şairin vazgeçemediğı bir yanmadır. Bazı kereler de aşkın aydınlığı gölgelenir, bulutların arkasına saklanır, aşk yine oradadır fakat aydınlığı ruhu ısıtmamaktadır. Bu da

hasret ve iftiraktır, şair bununla da dost ve refiktir. Buradan da feryat ve iştîyak şiiri zuhûr eder. Sonra bulutlar dağılır, aşk aydınlığı ruhu tekrar istila eder, yeniden vuslat vaki olur, şair aşk terennümleri söyler.

Bir de ayrı bir şiir vardır ki o, gayb âlemini temaşanın ötesindedir. O âlemde seyran eder, o âlemin erkânı ve adabı onun varlığında vücut bulur. Şiir, burada bizzat yaşadıklarının ifadesi olur. Bu şiirde zorlama, tasannû olmaz. Kelimeler berrak bir pınar gibi kolay ve ferah akar, ardında ruha bir lahzada nüfuz eden bir mana ve zevk çağrışımları bırakarak gönle yazılır. Bu da aşkın haberidir ki ebedî unutulmaz. İlmin haberi hafızaya yazılır, aşkınsı ise gönle. Gelenekte gönül bunun için mukaddestir; gönül yapmak, bir gönül ele geçirmek çok mühimdir. Gönül kırmak veya gönül yıkmaktan ise o mertebede korkulur ve kaçınılır. Çünkü gönül, gayb âleminin tecelligâhıdır, o âlemin haberi orada mahfuzdur.

Gayb âleminde seyran eden ruh her dem sermesttir ve bunu ifade etmekte de bir beis görmez. Bu sermestî, aşk aydınlığının ve hararetinin rehberliğinde, Hüsn-i Mutlak'ın orada yakında, hemen varılabilecek kadar bizimle olmasının hissedilmesinden kaynaklanır. Şair de bu halden vâreste değildir. Hüsn-i Mutlak'ın bu seyran içinde böyle hiss olunması, tecrid şiirini ilham eder. Bu şiirde dünyevî unsurlar bulunmaz, gerilim ve bunalım da yoktur. Bu şiir, varlık âleminde yokluğa uzanan bir iştîyak ve ürperiş köprüsüdür. İnsanın varlıklarını ve özellikle kendi varlığını terk etmesi zordur fakat bu zorun ötesinde terk köprüsü geçildiği zaman mutlak güzellikte yeniden ve ölümsüz bir var oluş mukadderdir. Geleneksel şiirde tecridin nadide misalleri vardır. Vaktinde ve açık bir gönül ile bu şiirlere mülaki olunursa, o sermestî ve o var oluş bütün güzelliği ve ihatası ile hissedilebilir.

Gayb âleminden bî-behre olan kimseler, aşk şiirinden bir şey anlamazlar ancak bu şiirin kendilerinin erişemediği bir iklimin ürperiş ve esintilerini getirdiğinin de farkındadırlar. Bu şiiri, aklın ve dünyevî kaide ve lezzetlerin kıstasları ile değerlendirirler. Buradan aşk şairine tariz ve itab, aşk şiirine de tahfif ve anlamsızlık çıkar. Aşk şairi bunlara hiç ehemmiyet vermez, hatta belki memnun olur. Erbab-ı aklın tahfif ve tenkidi, onun için doğru istikamette olduğunu gösteren bir delil mesabesindedir. Aşk şairi, bütün müştak ve nasipli ruhlara gayb âleminden haber vermekle, bu âlemin güzelliklerini ve huzûrunu aktarmakla mükelleftir. Onun işi davalı değil muhabbetli olmaktır; insanlara kırmayı değil yapmayı, diriltmeyi öğretmektir.

Başka kültürlerde de şiir, aklın maverasında metafizik mecralar aramış ve buralardan akmıştır. Bu fizikötesi mecralar, geleneksel Türk kültüründeki gayb âleminden tamamen farklıdır. Yukarıda da işaret edildiği gibi geleneksel Türk kültüründe gayb âlemi, aşkın bir habere istinad eder, bu habere göre biçimlenir, erkânı ve adabı bu habere göre tarif ve tanzim edilir. Başka fizikötesi âlemlerde ise bu biçimlenme yine insan tarafından yapılmıştır. Burada aklın ötesinde yer alan güçler yine vardır ama bunlar insana benzerler, insanî özellik ve zaafarla yüklüdürler. Bu metafizik dünyalarda sınır olmaz, dolayısıyla gelenekseldeki edeb ve zarafet de bulunmaz. Bu dünyaları aşk aydınlatmaz, ihtiraslar ve tutkular yönetir. Bunların semaları daima fırtınalı, ufukları her zaman pusludur. Arada bir uzak fezalardan sızan aşk aydınlığının huzmeleri hissedilirse de varlığın ezici ağırlığı perdeleri hemen kapatır, en zayıf bir huzmenin sızmasına bile tahammül edemez. Bu metafiziklerden bunalım ve gerilim şiiri çıkar. İsyân ve sorgulama dizeleri, bu ortamlarda beşerî feryatlar olarak zirvelerde yankılanır.

Aklî ve maddî kıstaslara göre yapılan ve göreceli doğru kabul edilebilecek bu tespit, aydınlar arasında bir medeniyet ve değerler buhranı doğurmuş ve aydın çevreler, Türk medeniyetinin temel değerlerinden kuşku duyar olmuşlardır. Bu kuşku, bir dönemler, bu medeniyet dairesinden vazgeçelim, teknolojik yönden ileri ve müreffeh ülkelerin medeniyet dairesine intisap edelim fikrine dönüşmüş ve bu istikamette çok emek ve gayret sarf edilmiştir. Türk aydınının bu çabası ne olacağı meçhul bir yöne giderken şairler dahi bu medeniyet değişimi kervanına katılmışlar ve zaman zaman bu kervanda başı çekmişlerdir. Bu yeni şairler, aklî ve maddî kıstaslara göre yapılan bir değerlendirmeye kendilerini mahkûm etmişler ve şiirin hiç razı olamayacağı, kabullenmeyeceği metafizik kaynakları kurutmayı kendi elleri ile gerçekleştirmeye soyunmuşlardır.

Sonuçta yeni Türk şiiri, kendi özgün metafizik kaynağını teşkil eden gayb âlemi ile ilişkisini yitirmiştir. Bırakınız gayb âleminde seyranı, bu âlemi temaşaya dahi güç yetirememektedir yeni şiir. Buna karşılık o, bütün varlığı ile sorgulayıcı, karşı koyucu bir isyanı da göze alamamıştır. Bunun her ne olursa olsun bedelini ödemeye de yanaşmaz. Yeni şiir, gayb âlemine iman etmiş müsamahakâr ve müşfik geleneğin fanteziler peşinde koşan uçarı çocuğu gibidir. Onun için toplumda bazı küçük ve sınırlı ilgilerin dışında makes bulamamaktadır. Çünkü şiir, hayata ve varlığa bedel bir uğraştır, şair de bu bedeli ödemeye gönüllü kişidir. Bedavaya hatta ucuza ne şiir olur ne de şair olunur.